

rum time; nam mulieres quo sanctiores, eo magis alliciunt, ait divus Augustinus, et sub prætextu blandi sermonis immiscet se viscus impiissimæ libidinis: unde de facili spiritualis dilectio in carnalem convertitur. — Dices: *Vilis est*. Sed time: *Ancillas tibi scias esse in insidiis, quia quanto vilior eorum conditio, tanto facilior est ruina*, ut ait D. Hieronymus ad Nepotianum: *Periculose tibi ministrat, cujus vultum frequenter attendis*¹. — Dices: *Ulla mea instructione indiget*. Time, ne dum eructas verba, mortem bibas: si instructionem quærit, adeat nutricem (iterum Hieronymus), adeat magistram, vel piam quampiam mulierem; tu ad instruendum ecclesiam habes. — Verum ægroto, et illius cura egeo. Time, multum time, ne faciat consuetudo et licentia quod non facit voluptas; morbus carnis igniculos non extinxit: oh quot hac specie convaluere corpore, sed anima miserime interierunt! Hic nulla cautela satis.

442. Q. 5. *Quid de Clericorum interessentia choreis et comædiis?*

R. Choreis tam publicis quam privatis, et publicis spectaculis interesse Clericos passim sub obedientiæ præcepto prohibent post Tridentinum² Synodi omnes, ut notant Benedictus XIV, tum propter gravissimum damnum et status Clericalis dedecus, quod inde solet exoriri; tum ob periculum, cui exponitur Clericalis vitæ sanctitas³. Imo nonnulli Episcopi suis in Synodis eo usque merito pervenerunt, ut pœnam suspensionis ipso facto incurrendæ et reservatæ inflixerint illis, qui in Sacris constituti, vel comædias agere vel in choreis publicis saltare, vel deposito habitu Clericali per vias personati incedere præsumperint. Ita in Synodo Novariensi (pag. 168): ubi etiam quoad inferiores Clericos decernitur a statu Clericali dejectio.

Hoc tamen non prohibet, quominus honestæ recreationis et exercitationis causa Clerici agant vel intersint (uti fert usus) iis representationibus, quæ in communitatibus habentur, servatis tamen modestiæ ac temperantiæ regulis, et ceteris servandis. Cum enim res sit ex se indifferens, nil prohibet quominus illa in bonum finem dirigatur.

¹ V. Liguori, *Selva*, ecc., parte II^a, i. truz. III^a. — Mocchetti, *Esami pratici per gli Ecclesiastici*. — Dubois, *Le saint prêtre; Pratique du zèle eccl.*; le *Séminariste*. — Ferraris, *Biblioth. Canonica*, v^o Luxuria Clericus, art. 4.

² Sess. xxii, c. 1, de R. — ³ De *Synod.*, l. XI, c. x.

443. Q. 4. *Quid de Clericorum ingressu in popinas atque tabernas?*

R. Ingressus in propinas et tabernas extra necessitatem Clericis omnino vetatur ex Concilio Lateranensi IV: *Tabernas prorsus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti*. Id vel ipse prohibuit apostata Julianus falsorum numinum ministris: *Sacerdotem, scribit ad Ursacium, hortare ne accedat ad spetacula, neve in taberna bibat... et qui tibi in his resistunt, expellito*¹. Et sane hoc nimium opponitur Clericali modestiæ et gravitati.

444. An (quæres) *ludus alearum Clericis sit prohibitus?* — Ludus alearum Clericis saltem beneficiatis et in Sacris constitutis sic expresse prohibetur in Lateranensi IV: *Clerici ad aleas, et taxillos non ludant nec hujusmodi ludis intersint*². Et Cyprianus multis argumentis probat, quod indignum est, ut manus quæ Sacramenta consumunt, aleas tractent³. Jam vero si agatur de aleatore publico, consentiunt omnes eum peccare graviter, si in magna quantitate aleis ludat; aut in modica, sed frequenter; quia id graviter dedecet statum Clericalem, et nimium animus avocatur a divinis. Si vero non agatur nisi de Clerico qui ludat raro, moderate et privatim sine scandalo, putamus cum Laymano, Sporer et aliis hunc peccare solum venialiter. Imo probabiliter ne venialiter quidem, si ludat recreationis causa, ubi non tam rigide observetur prædictus Canon; cum non videatur ex se gravis inordinatio⁴. Excipe Religiosum et Episcopum, qui etiam semel tantum ludentes ludo aleatorio, nobis videntur difficulter excusari posse a peccato gravi; quia difficulter possunt excusari a gravi scandalo. Quod etiam dicendum quoad alios ludos, etsi non omnino fortuitos, si frequenter in iis Religiosi vel

¹ Epist. xlix.

² Can. x. Quoad inferiores Clericos communiter dicunt Lugo, Sanchez, etc., id non prohiberi; quia quoad ipsos saltem ex consuetudine canones contrarii derogati sunt.

³ De *Aleatoribus*. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 895.

⁴ Imo in ipsis communitatibus certis anni temporibus ludi, qui sunt puræ sortis (ut sunt ludi vulgo *l'oe*, *la tombola*) publice permittuntur, si sint moderati.

Episcopi versentur; cum hoc ipsis nimis indecens videatur¹.

445. *Quid (dices) de ludo chartarum?* — Chartarum ludus, si sit puræ sortis et omnino aleatorius (uti v. g. vulgo *la bassette, le trente-et-un*), jam patet de eo idem esse dicendum quod supra de aleis. Si vero sit mixtus, qui nempe pendet partim a sorte, partim ab arte, scientia et industria ludentis (uti sunt v. g. vulgo *tarots*), tunc dicimus Clericos sic ludentes non peccare mortaliter, nisi alicubi esset specialis prohibitio aut grave scandalum, et modo propria ministeria non negligantur. Imo ne venialiter quidem, si id agatur mera recreationis causa absque scandalo, moderate ac parvam exponendo summam, et privata in domo; uti fert hodierna ferme universalis consuetudo.

In Synodo Novariensi postrema, præter taxam libellarum 15 monetæ novæ Pedemontanæ Parochiali Ecclesiæ applicandam, indicitur etiam pœna suspensionis ipso facto incurrendæ et reservatæ iis omnibus Ecclesiasticis, qui sive in cauponis quibuslibet, sive in liquorum seu potationum officinis (vulgo *cafés*), ad easque pertinentibus diversoriis, tam in urbe quam extra tabulis lusoriis (vulgo *cartes, tarots*), vel taxillis ludentes (vulgo *aux dés*), vel digitis micantes commorari ausi fuerint (pag. 168)².

446. Q. 5. *Quid de venatione quoad Clericos?*

R. Venatio vel clamorosa est, uti Scholæ loquuntur, quæ nempe exercetur magno clamore et apparatu armorum, canum, etc., ut majores feræ capiantur, v. g. cervi. Vel est quieta, quæ nempe nullum importat clamorem, et exercetur laqueis, retibus et similibus, vel etiam sclopeto ex Bene-

¹ Ex allato Canone patet Clericos prohiberi etiam interesse illis ludis. Attamen hodie communiter docent assistentes non peccare graviter; cum ex se non videatur inordinatio gravis. Excipe nisi fortasse sint causa ludi mortalis: vel negligenter ludentes corrigere; vel nisi de tali ludo, uti mortali, sibi ipsi complacerent; vel nisi agatur de Episcopis, qui ex proposito et frequenter assistant; cum isti a gravi scandalo vix ac ne vix quidem valeant excusari. — V. Benedictus XIV, *Notificatione xxxvii*.

² Neque refert, si forsitan clericus pro alio ludat qui hic et nunc impediatur; semper enim verificatur, quod ipse ludat. Item est si ludat in cubiculo proprio, si in ea domo parentes cauponem agant, et simul cum illis clericus vivat in una familia, ut declaravit cardinalis episcopus Morozzo qui Synodum dictavit.

dicto XIV¹, sed paucis adhibitis canibus, et sine ullo strepitu, ad occidendas minores feras, v. g. lepores.

Clamorosa venatio Clericis absolute prohibetur, et de eo communiter accipiunt verba Concilii generalis Lateranensis IV: *Venationem et aucupationem universis Clericis interdicimus, unde nec canes nec aves habere præsumant*². Quieta tamen venatio hodie permittitur, uti fert usus: modo (quod caute perpendendum) mentem a Deo non distrahat, neque a studio, ab oratione, ceterisque muniis vocationis nostræ. Gravissime enim venit reprehendenda illorum ecclesiasticorum agendi ratio, qui sæcularibus vestibus induti cum sæcularibus hominibus venationem ad plures etiam dies protrahunt, de Missa nihilo curantes, Breviarium negligentes, omnem clericalem decorem pessumdantes, et portentosum scandalum in tota regione seminantes: quot scelera! Hujus periculi causa venatio indiscriminatim in Synodo ultima Novariensi (pag. 170) prohibita fuit³.

447. Hic non loquimur de *piscatione*; cum commune sit eam licitam esse utpote quæ natura sua sit omnino quieta, nec ullibi legatur proscripta. Quamquam non desunt qui eam comparant venationi.

448. Q. 6. *Quid de Clericorum negotiatione?*

R. Negotiatio proprie dicta tunc habetur, quando aliquid emitur animo illud idem non mutatum carioris vendendi. Sub gravi vetatur Religiosis et Clericis Alexandri III decreto: *Secundum instituta Prædecessorum Nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi vel Clerici causa lucri negotientur*⁴. Benedictus vero XIV Bulla *Apostolicæ* constituit pœnas inflictas adversus Clericos negotiatores extendi

¹ *De Syn. Dioc.*, l. XI, c. xx.

² Can. xv. Quod omnis venatio sit prohibita est antiquo juri conformior; cum in eo nulla habeatur distinctio inter clamorosam ac quietam. Sed cum hodie inter DD. hæc distinctio sit recepta, ideo merito illius habetur ratio in quæstionis resolutione. — V. Benedictus XIV, *De Syn. Dioc.*, l. XI, c. x. — Liguori, *Op. Mor.*, l. IV, n. 191. — Ferraris, *Bibliotheca Canonica*, etc., v. Clericus, art. 6.

³ Hoc tamen periculo præcluso, hodie ab omnibus venatio quieta habetur permissa, ipso superiore connivente.

⁴ *Decr. Greg.*, l. III, t. I, *Ne Cler. vel Mon.*, c. vi.

etiam debere ad *Clericos illicite sub alieno laici nomine quomodolibet negotiantes, perinde ac si per se ipsos, ac propriorum nomine negotia ipsa illicita exercerent*. Tandem Clemens XIII Bulla *Cum primum* rursus prohibuit Clericis, ne per personas interpositas negotientur; ac præsertim ne cambium activum per alios contrahant; addens quod si adsit familiæ necessitas vel si negotium obveniat aliquo titulo a laicis, v. g. hæreditate, Clericus adhuc negotiari non possit sine Sedis Apostolicæ in Italia, extra vero sine Episcopi licentia¹.

Juxta plures graviter peccat qui frequenter negotiatur, licet præciso scandalo, neque in materia gravi; *tum quia negotiatio nimis implicat animum sæcularibus curis; tum quia est ordinata ad terrenum lucrum, cujus Clerici esse debent contemptores*². Qui tamen bis vel ter in levi, vel semel in gravi materia negotiatur, aiunt illum peccare venialiter tantum; quia jura vetantia videntur indicare habitum.

Pœna in negotiatores sunt excommunicatio, suspensio ab officio ac depositio a gradu et ordine; omnes tamen ferendæ sententiæ. Ceterum *Clericorum* nomine in præsentī non veniunt nisi clerici beneficiati vel in sacris ex communi Doctorum.

Diximus *negotiatio proprie dicta* seu lucrativa; solet enim distingui etiam *œconomica*, qua emuntur necessaria ad sustentationem et superflua venduntur; et *artificialis*, qua aliquid emitur, ut per industriam mutatum vendatur. Harum neutra prohibita est: — non 1^a, id est *œconomica*; eam enim prudentia ac necessitas suggerit, et si quid inde lucretur, id per accidens evenit; — non 2^a, id est *artificialis*; quia ut ait S. Thomas, sic agere non est *proprie negotiari, sed præmium*

¹ Notat Alasia: usus et consuetudo negotiari permittunt (modo per se negotium non exercent) Clericis, si una cum fratribus in patris negotio succedunt.

² Angelicus, 2. 2, q. 77, a. 4; et Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 851. — Et addunt etiam probabilius et communius licitum esse clerico negotiari, si adsit necessitas gravis conservandi statum decentem pro se aut suis; nam leges ecclesiasticæ non obligant cum gravi incommodo; et probant ex C. *Multa 2 ne cler. vel Monac.* (Liguori, n. 857.) Sed ne facile fingatur ista necessitas; avaritia subdula febris est.

*laboris accipere*¹. Et Apostolus hoc modo victum sibi comparabat²: unde non est verus negotiator qui emit colores ut vendat picturas, ferrum ut vendat gladios, uvas ut vendat vinum, asseres ut vendat scamna, lanas ut vendat pannum; modo non conducatur alios operarios ad hæc efficienda: secus opus valde accederet ad negotiationem. Item nec est verus negotiator qui proprios agros colit, ut fructus vendat; vel emit animalia, et ea suis in prædiis alit, ut ex foetu, lana, lacte pecuniam conficiat, aut ut saginata vendat. Sed agros vel prædia aliena conducere in hunc finem a sæculo V prohibuit Concilium Chalcedonense; licet vera negotiatio non sit³.

449. Synodus Novariensis habet ad rem: « Caveant Ecclesiastici, ne ullum mercaturæ aut negotiationis genus, sive per se, sive per interpositas personas, exercent. Unde nec laicorum prædia reditusve lucris causa, conducant aut societatem cum conductoribus ineant, nec aliena negotia procuratoris, institorisve officio agant, aut per nundinas vel mercatus discurrant, non sine gravi decoris sui detrimento. Hæc omnia Sacerdotibus singulis districte vetamus, nisi forte in gratiam propinquæ alicujus personæ ob evidentem ejus indigentiam, vel aliam rationabilem causam fiant, cujus recognitionem semper exigemus Nobisque reservamus (pag. 170). »

450. Q. 7. *Quænam artes et officia Clericis prohibentur?*

R. ad 1: Prohibetur Clericis (in Sacris tamen, prout verius dicunt⁴), ac Monachis ars Medicorum et Chirurgorum, ubi opus sit incisione, amputatione vel adustione, nec adsit necessitas: et quidem sub irregularitate, si inde mutilatio vel mors sequatur; id enim opponitur lenitati, quam jugiter omnes habere debent Clerici. Si tamen peritus non adsit et casus urgeat, Clericus sine peccato, proinde sine pœnæ aut irregularitatis periculo, incisionem vel adustionem agere poterit. Item Ecclesiastici aliis præsto esse possunt, ac subvenire optimis artis salutaris consiliis⁵.

¹ 2, q. 77. — V. Liguori, *Hom. Apost.*, tr. X, n. 192.

² Act. xviii. — V. Pavone, *La luce fra le tenebre*, dissert. vi.

³ Decr. II^a pars, dist. lxxxvi, c. ult.

⁴ Cap. *Sententiam*, Ne Clerici vel Monachi.

⁵ V. Opus a Leone XII benigne exceptum, *Il Parroco istruito nella Medicina del dott. Barzaletti*. Milano. — Antonacci, *Catechismo medico ra-*

Omnibus autem Clericis eodem canonico jure prohibetur ars quælibet, quæ status Clericalis honestati generatim contraria censetur: uti ars macellariorum, tabernariorum, joculariorum, etc.¹.

451. R. ad 2. : Cum nemo specialiter militans Deo implicare se debeat negotiis sæcularibus, hinc Clerici beneficiati vel in Sacris passim jure canonico prohibentur officia exercere²: — 1. Tutoris, Curatoris, aut Procuratoris minorum, et quodcumque aliud, quod sit ministerii publici, quodque eos obliget ad reddendas rationes de justitia vel de bonis administratis, excepto casu quo pupilli seu minores sint proximi Clericorum propinqui³; — 2. Judicis in causa sanguinis; item Militis, item Advocatorum, Procuratorum et Notariorum in Curiis sæcularibus, excepto casu, quo Clericus agat causam vel suam vel suæ Ecclesiæ vel egeni vel personæ sibi in quarto gradu conjunctæ; — 3. administratoris honorum personæ laicæ, privatæ, non miserabilis, cum obligatione reddendi administratæ substantiæ rationes. Ceterum non audeam damnare de mortali Clericum, qui ob talem procuracionem sua ministeria non negligeret; maxime si id non faceret avaritiæ causa, sed ad decentius statum suum et familiæ conservandum: jus enim loquitur tantum de eo, qui ita se

gionato a complemento del Manuale di medicina, chirurgia, e farmacia pubblicato gia per comodo specialmente delle missioni straniere. Roma, 1854. — Aquistapace, Memoria diretta ad un Parroco sul bene, che può fare nelle malattie de' suoi parrocchiani. Milano, 1854. — Debreyne, Etude de la mort; it. la Physiologie et la Médecine dans son accord avec la Théologie. Paris.

¹ Sext. Decr., l. III, t. I, c. unic. — Liguori, Op. Mor., l. IV, n. 189; l. VII, n. 854. — Pavone, Spicilegio, n. 217.

² V. Liguori, Op. Mor., l. III, n. 838; l. IV, n. 190. — Lucius Ferraris, Bibliotheca Canonica, etc., vº Clericus, art. 3. — Bouix, De Judiciis, v. I, ubi omnia discutit ex jure antiquo et novo.

³ Et ob hanc causam Clericus quoadusque deposita administratione, idoneam fidejussionem de suis gestis præbeat, fit irregularis ex C. unic. De Obl. ad rationem. At si Clericus suscipiat administrationem post ordinationem, etsi peccet, non tamen incurrit irregularitatem; cum hæc non inveniat expresse in jure. Incurrit tamen suspensionem ab officio, sed non nisi ferendæ sententiæ ex C. Sed nec 4 ne Cler. vel Mon.: a qua adhuc ex eodem textu excusat ignorantia crassa. — V. Liguori, Op. Mor., l. III, n. 838.

immergeret in hujusmodi procuracionibus, ut sua ministeria cogeret negligere⁴ (F).

452. Synodus Novariensis habet (pag. 170): *Ecclesiasticorum nemini fas sit in occupatione vili, aut in curanda re familiari, aut domus gubernatione famulari, vel in aliqua arte sæculari, præsertim inhonesta, aut sordida versari; vel forensi causarum, litiumve patrocinio se dedere. Quoties vero honestum aliquod officium in laicorum domo suscipere voluerint, licentiam ab Episcopo obtineant.* Quæ porro omnia libere Episcopum constituere posse, etiam sub pœna, constat maxime ex Tridentino; hoc enim necessarium est ad Clericorum vitam continendam⁵ (G).

Art. II. — De obligationibus ecclesiasticorum in particulari.

§ I. — De Episcopis ac Vicariis Generalibus.

453. Q. 1. Quænam sunt Episcopi obligationes?

R. Plurimæ ac gravissimæ sunt Episcopi obligationes: cum ipsis commissa sit gubernatio totius Diocesis⁶; unde merito aiebat D. Augustinus: *Episcopatus nomen est oneris, non honoris*⁴. Nos præcipuas (hisce versibus) indicabimus obligationes ex S. Alphonso⁵, quem Pius VII appellabat *illustre Episcopalis ordinis decus*:

*Sanctis Sancta dabis, curas, sacrumque Tribunal,
Audi, vise, vigil sis, sta, sal esto jubarque.*

1. Oportet, ut Episcopus ad altaris ministerum dignos dumtaxat eligat, qui sint bonitate positiva præditi ac debita scientia instructi. *Accurate investigandum, ait Angelicus, num videlicet Dei causa tan-*

⁴ C. Sed nec 4 ne Cler. vel Mon.

⁵ Sess. xxii, c. 1, de R. — V. Marinoni, Speculum Asceticum. — Salamo, Regula Cleri, etc.

⁶ V. Opus a Benedicto XIV commendatum, Iconografia, ossia piano o pianta della vita e dei doveri del Vescovo. — Clary, Lo spirito dell' episcopato cristiano, e principali doveri. Napoli. — Abelly, Episcopalis sollicitudinis Enchiridion. — Bolgeni, L'Episcopato. — Maraviglia Episcopus Novariensis, De Legibus prudentiæ episcopalis. — Bouix, De Episcopo.

⁴ L. XIX De Civ. Dei, c. xix. — V. Salzano, Lezioni di diritto, ecc., vol. II.

⁵ Homo Apost., tract. VII, n. 47, etc. It. ejusdem Opus, Riflessioni a' vescovi per la pratica di ben governare, ecc.

tum, aut potius suæ commoditati gratia ad Ordines capessendos aspirent, quærentes quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, Sacris inhiantes, et honores ab hominibus expetentes : quisquis talis est, non Dei filius, nec ovilis Christi idoneus pastor futurus, sed mercenarius est¹. « Vobis summopere cavendum (ita Episcopos alloquitur Pius IX sua prima Encyclica *Qui pluribus* 9 nov. 1846) ne cuiquam juxta Apostoli præceptum cito manus imponatis (I Tim. 5); sed eos tantum Sacris initiis Ordinibus ac sanctis tractandis admoveatis Mysteriis, qui accurate exquisiteque explorati, ac virtutum omnium ornatu et sapientiæ laude spectati, vestris Diœcesibus usui et ornamento esse possint, atque ab iis omnibus declinantes, quæ Clericis vetita; et attendentes lectioni, exhortationi, doctrinæ, *exemplum sint fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate* (I Tim. 4); cunctisque afferant venerationem, et populum ad christianæ Religionis institutionem fingant, excitent, atque inflament; *melius enim profectum est, ut sapientissime monet immortalis memoriæ Benedictus XIV, pauciores habere ministros, sed probos, sed idoneos atque utiles; quam plures qui in ædificationem Corporis Christi, quod est Ecclesia, nequidquam sint valituri*². »

2. Ut bonos Parochos et Confessarios eligat, ipsi continuo invigilando : *Unus Confessarius, qui sit ignarus aut moribus pravis, potest totam regionem perditam facere*, ait D. Alphonsus : quod magis currit de Parochis, ut patet. Loquendo autem de eorum electione affirmat : *Pro certo habendum, Parochum probum uno mense utiliorem esse populo, quam Parochus doctior, sed minus probus toto anno*. Ut autem bonos confessarios, parochos atque ministros habeant episcopi, curare debent omni studio, ut ab ineunte ætate, omnes juvenes in Seminariis ad pietatem morumque integritatem et ad canonicam disciplinam informentur. *Eadem vero collegia* (ita Episcopis loquitur laudatus Benedictus XIV) *singulari vestra sollicitudine foveantur necesse est, videlicet ea sæpe invisendo, singulorum adolescentium, vitam, indolem et in studiis profectum explorando, magistros ido-*

¹ 2, q. 189, a. 1. — Dices : *Qui Episcopus potest certior fieri de recta candidatorum intentione, de eorumque in bono perseverantia?* R. Sanctus Alphonsus Liguori (*Opuscolo, Degli abusi nel prender le Messe, ecc.*, n. 41) : « Chacun sait que sur cette terre de ténèbres les hommes ne peuvent agir que d'une manière humaine; on ne pourra avoir une certitude physique de la bonne intention dont il s'agit, mais on peut en avoir la certitude morale, et cela suffit pour tranquilliser la conscience des évêques. Il faut en dire autant à propos de la persévérance. »

² Bulla *Ubi primum* 3 dec. 1740; data catholico orbi, cum Pontifex renuntiatus fuit.

neos virosque ecclesiastico spiritu præditos ad eorum culturam destinando, litterarias ipsorum exercitationes sive ecclesiasticas funciones quandoque præsentia vestra decorando, aliqua demum beneficia iis qui virtutum suarum specimen clarius præstiterint, majoremque laudem retulerint, conferendo... *Consueverunt episcopi sæpius dolere messem quidem esse multam, operarios autem paucos; at fortasse eis quoque dolendum esset, non eam quam debuissent, industriam ipsos adhibuisse, ut operarii ad messem pares aptique formarentur : boni namque et strenui operarii non nascuntur, sed fiunt; ut autem fiant, ad episcoporum solertiam industriamque maxime pertinet, etc.*

3. Ut continuo meminerit, se pro bono Diœcesis, non pro se positum Episcopum, nempe omnium patrem atque magistrum omnibus omnia factum. Ideo necesse est, ut quoad potest, unum teneat locum, vel saltem ut notum faciat quo se confert, ut fideles, et præsertim Ecclesiastici suis in necessitatibus ad illum subito confugiant : *Accessum ad se patentem assidue tenere debet subditis* (verba sunt S. Alphonsi), *et præcipue Parochis et Vicariis Foraneis, quos statim ad sui præsentiam admittere tenetur*. Item et ceterorum de Clero sollicitam curam gerere, ne verificetur illud D. Bernardi : *Insolentiæ Clericorum mater est negligentia Episcoporum*¹. Ipsi autem Episcopi provideant non coacte, *sed spontaneæ secundum Deum...*; *neque ut dominantes in Cleris, sed forma facti gregis ex animo*². Hinc D. Hieronymus ad Nepotianum, postquam sic Clericum est allocutus : *Esto subjectus Pontifici tuo et quasi animæ parentem suscipe*, addit : *Illud etiam dico, quod Episcopi sacerdotes se esse noverint, non dominos honorent Clericos, quasi Clericos, ut et ipsis a Clericis, quasi Episcopis, honor deferatur*. — Item (ne teneatur etiam de peccatis alienis) videat quos sibi eligit in negotiis expediendis adjuutores, et officiales ac vicarios, quos oportet esse *probos, corrumpi nescios, secretum silentes, boni nominis ac nemini dantes ullam offensionem in moribus; doctos et expertos*, ut recte tot diversis et arduis provideant, neque magis coarctent quos solvere debent; *operosos ac promptos*, omnibus nempe omnia factos, neque propriis commoditatibus, sed aliorum necessitatibus sedulo studentes.

4. Ut totius Diœcesis visitationem frequentius, et quoad potest, per se ipsum, et cum debita diligentia persolvat, prout districtè præcipit Tridentinum³. *O quot perturbationibus occurritur a Prælato cir-*

¹ Ep. cliv. — ² I Petr. v.

³ Sess. xxiv, c. iii, de R.; et sess. vi, c. iv, de R. — V. Encyclica Leonis XII, 3 maii 1824.

*cumeundo, et propriis oculis res inspiciendo*¹, et personaliter oves suas cognoscendo, pascendo, corrigendo, ad fervorem excitando; earumque necessitatibus auctoritate, consilii, et elemosynis prospiciendo! — Pro ipsa autem visitatione accuratius facienda eligi solent ab Episcopo duo convitatores satis experti et in rebus ecclesiasticis versati: non est tamen ex Tridentino necessaria talis electio, sed tantum voluntaria; imo quoscumque sibi benevisos, etiam extra Capitulum, eligere potest, nisi inita sit aliqua conventio a S. Sede approbata². Item ad fructum visitationis melius consequendum Episcopi visitaturi suos mittunt præcursores, qui concionando, instruendo, confitendo per aliquot dies populum disponant: qui sive sint sæculares sive regulares debent a parochis etiam regularibus lubenter excipi et adjuvari, ut jubet Benedictus XIV, Bulla *Firmandis*, 6 nov. 1744.

5. Ut omni sollicitudine vigilando in custodia gregis Christi oves proprias a venenatis pascuis avertere satagat; et quoniam hac in re *tacere* (ex S. Hilario Pictaviensi) *diffidentiae signum est, non modestiae ratio*³; *et veritas cum minime defenditur opprimitur* (ex S. Felice)⁴, murum æneum, et columnam ferream Episcopus se constituat pro domo Dei contra vaniloquos et seductores, etiam ipsas potestates, si opus: nullo timore concussus, sciens (prout aiebat pius quidem Episcopus) non jam opus esse, ut ipse vivat, opus tamen esse, ut salebrosum officium suum vivendo rite compleat. Si aliter non potest, saltem faciat protestationem reverentem quidem, sed cum evangelica libertate, ut ita nullum conniventiae argumentum exhibeat fidelibus, tacendo⁵.

6. Ut in Diœcesi resideat: secus quomodo poterit recte gregi suo providere? Et hoc quidem strictius debet ipso Parocho, cum sit Pastor principalis: hinc in ejus ordinatione ipsi consignatur annulus, ut illum

¹ In visitatione Cathedralis ratio postulat, ut Episcopus solus visitet, quia de ea uti de sua sponsa majorem tenetur habere notitiam, nec convenit assumere Capitulares suspectos, cum sint in causa propria (quæ ratio valet etiam quoad ceteros, ne scilicet assumantur uti convitatores, cum agitur de visitanda eorum Ecclesia). Ita S. Congr. C. apud Barbosam, Fagnanum et Scarfantonium, l. IV, tit. IV.

² V. Liguori, *Homo Apost.*, tract. VII, nn. 60 et 64. — Gavanti, *Episcopus Institutus*. — Crispino, *La visita pastorale*. — Piasecius, *Praxis Episcopalis*. — Resta, *Decretorium visitorum ac visitandorum*. — De Janua, *De Visitatione*. — Bouix, *Tractatus de Episcopo*. — Ferraris, *Biblioth. Canon.*, etc., v^o Missiones, Missionarii, Visitare. — *Analecta juris pontificii*; 1853, pag. 511.

³ *Echort. ad certand. pro fide*, n. 1.

⁴ S. Felix III, dist. LXXXIII, decr. 1, p. 1^a.

⁵ Pius IX, *Brevi* 22 aug. 1851. Et responsiones Pœnitentiariæ 10 decemb. 1860.

gerendo consideret, se non esse amplius sui juris, sed Ecclesiæ suæ sponsæ, cui perpetuo assistere debet. Quod quidem adeo solemne est, ut ipse sine justa causa ac Pontificis venia nequeat Episcopatum deserrere et renuntiare, neque etiam ad religionem ingrediendam. Tridentinum tamen Episcopis concedit, posse quolibet anno abesse tres menses a Diœcesi, ex causa tamen æqua, ait Concilium, *ergo animi levitas, oblectationum cupiditas, aliæque futiles causæ excluduntur*, uti declarat Benedictus XIV, Bulla *Ad universæ*, 3 sept. 1746¹. — Ut autem ultra tres menses abesse possint Episcopi ex eodem Tridentino assignatur *Christiana charitas*, ut si ageretur de componendis gravibus inimicitiiis, præsertim potentium: *Urgens necessitas*, ut si Episcopo imminet periculum extrinsecum et illi particulare: *Debita obedientia*, ut nempe v. g. obediat Pontifici ad bonum aliquod curandum: et *evidens Ecclesiæ aut reipublicæ utilitas*, ut si agatur v. g. de se aut suos defendendos, etc. Quæ causæ ex Tridentino erant approbandæ in scriptis vel a Pontifice, vel a metropolitano, vel (eo absente) ab antiquiore suffraganeo residente; sed nunc ex Benedicto XIV semper ad Papam recurrendum est.

7. Ut cunctis in omnium virtutum genere bonum exemplum præbeat: *Episcopus enim*, ex S. Alphonso, *est illa lucerna a Deo super candelabro posita, ut luceat omnibus qui sunt in domo Domini*. Iterum audiendus Benedictus XIV: *Postremo ut multa paucis complectamur, fratres, in omni sacra et ecclesiastica functione, et in omni divini cultus ac pietatis exercitio vos ipsos auctores, vos duces, vos magistros esse convenit, ut quasi de vestræ sanctitatis splendore tum Clerus tum grex universus lumen hauriat, et charitatis vestræ*

¹ Sess. xxiii, cap. 1, de Ref. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. IV, n. 76: « Episcopi, temporibus a Tridentino præscriptis, scilicet Adventus, Quadragesimæ, Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes, item et Corporis Christi diebus tenentur quidem apud suam Cathedralē Ecclesiam resideere, ita ut aliter suæ obligationi non satisfaciant, nisi munia Episcopalia in sua Diœcesi eos alio vocent. Ceterum non incidunt in pœnas a S. Synodo (c. 1, sess. vi, etc.; c. 1, sess. xxiii, de R.) Episcopis non residentibus inflictas. Sic declarasse S. Congregationem C. refert Fagnanus, l. III Decr. in c. *Qualiter*, q. de Cler. non resid., n. 59. » — Ita Ferraris, *Bibliotheca Canonica, juridica, moralis, theologica, ascetica*, etc., etc., v^o Episcopus, a. 15. Plura de residentia Liguori, *Op. Mor.*, l. IV, n. 120, etc. Hic habentur primo canones canonici juris in decr. Gregor., l. III; c. iv *De Clericis non resid.*; et cap. *Cum ex eo* de elect. in sexto. Quos renovavit Tridentinum, sess. vi, c. 1, de R. habita sub Paulo III; et sess. xxiii, c. 1, habita sub Pio IV. Item Bulla *In suprema* 1564 Pio IV. Bulla Benedicti XIV, *Ubi primum* 1740; alia *Grave* 1744; tandem Bulla *Ad universæ* 1746, ubi renovat decreta Pii IV, Gregorii XIII, Clementis VIII, et Urbani VIII, etc.

igne incalescat. Itaque in tremendi sacrificii frequenti et devota oblatione, in solemnibus Missarum celebratione, in sacramentis administrandis, in divinis Officiis obeundis, in cultu et nitore templorum, in disciplina domus et familiae vestrae, in pauperum amore et ope eis ferenda, in ægrotis invisendis et sublevandis, in peregrinis hospitio excipiendis, in omni denique christianæ virtutis opere, estote vos forma gregis vestri, ut omnes imitatores vestri sint, sicut et vos Christi.

454. Q. 2. Quid de Vicario Generali Episcopi?

R. Vicarius Generalis Episcopi (qui alicubi Officialis vocari solet; quamvis Officialis proprie sit qui habet jurisdictionem contentiosam) in iis quæ jurisdictionis sunt, censetur una persona cum Episcopo. Unde in arbitrio quidem est Episcopi illum sibi non constituere; sed semel ab ipso constitutus Vicarius, *per se loquendo* habet a jure ordinariam, et liberam potestatem gerendi quæ potest ipse Prælatas, et alios etiam delegandi. Hinc dispensat in proclamationibus matrimonii, fert censuras, approbat ad Confessionem, absolvit percussorem Clerici, etc.

Diximus *per se loquendo*; nam excipiuntur ea, quæ peculiare mandatum postulant, quia uni Episcopo servantur vel jure, vel ex communi doctorum, nempe ratione gravitatis rei: quæque proinde non censentur venire in commissione generali. Hinc non potest sine speciali mandato cognoscere causas criminales, in quibus gravius in reum est animadvertendum¹; nec conferre beneficia², neque in iis permutandis, uniendis, erigendis consensum præbere³: sed instituit præsentatos a patronis, et judicat causas beneficiarias de jure patronatu, et ejus quasi possessione⁴. Non visitat Diocesim, neque Synodum cogit⁵; non indicit collegium Canonicorum⁶; non absolvit a casibus quæ a jure uni Episcopo reservantur⁷: neque tollit irregularitates ex delicto occulto⁸; non concedit litteras dimissorias, nisi Episcopus diu in longinquo verse-

¹ Cap. II, *De Offic. Vic.*, in 6. — Cap. III, *De Offic. Vic.*, in 6.

² Cap. V, *De Rer. perm.* — ⁴ Cap. III, *De Inst.*

³ S. C. C. 4 decr. 1655. Hoc tamen potest Vicarius Romani Pontificis ex Benedicto XIV, *De Syn. Dioces.*, l. II, c. III.

⁶ Tridentinum, sess. XXV, c. VI, de R. — ⁷ Cap. *De Pæn. et rem.*, in 6.

⁸ Tridentinum, sess. XXIV, c. VI, de R.

tur¹; non dispensat in juramentis, nec in votis; item neque in statutis Episcopalis et Synodalibus²; demum nihil potest, uti patet, eorum quæ sunt ordinis Episcopalis.

455. Q. 5. Quid de Vicario Generali Capitulari?

R. Vacante Sede Episcopali, proprio jure ad Capitulum Ecclesiæ Cathedralis venit ordinaria Episcopi jurisdictionis, atque ejus est judicare, condemnare, leges ferre ac cetera agere, quæ ordinariæ sunt jurisdictionis³. Sed Capitulum tenetur intra octiduum eligere Vicarium Capitularem: et recte eligitur etiam extraneus a Capitulo, si nemo ex Canonicis habeatur aptus⁴. Semel electus amplius dimoveri nequit, nisi a Congregatione Episcoporum, probata causa; totamque ordinariam Episcopi jurisdictionem accipit (cujus nullam partem sibi Capitulum reservare potest⁵). Hinc ipse solus judicat causas matrimoniales, cognoscit de hæresi, absolvit a censuris, concursus indicit, vota ac juramenta dispensat, visitat Diocesim, elapso anno ab ultima visitatione, celebrat Synodum, sed post annum luctus, etc.⁶.

Quamvis vero jurisdictionis Vicarii Capitularis latius pateat jurisdictione Vicarii Generalis Episcopi; attamen multa ipse Capitularis non potest, vel quia non habet potestatem, vel

¹ Cap. III, *De Temp. ordin.*, in 6. — Bouix, *Tractatus de judiciis*, t. I,

² V. Liguori, *Homo Apost.*, tract. II, n. 58; et V, n. 42. — Benedictus XIV, *De Synodo Dioc.*, l. II, c. VIII.

³ Hoc etiam habet Capitulum Cathedrale, ut sit senatus Episcopi, quem proinde adjuvare tenetur, quoad potest, tum opere, tum sermone. Imo jure nonnulla sunt, ad quæ agenda de necessitate Episcopus Capituli modo consensum, modo consilium habere debet: sic requiritur Capituli consensus, cum agitur de alienatione bonorum Ecclesiæ, vel beneficiorum unione et aliis gravis momenti; requiritur vero ejusdem tantummodo consilium, si agatur de electione examinatorum prosynodalium, de Seminarii administratione, de Synodalibus legibus promulgandis, etc. — V. Bouix, *Tractatus de Capitulis*. — Benedictus XIV, *De Syn.*, l. XII, c. I. — Andreucci, *De Tuenda concordia inter Episcopum et Capitulum*.

⁴ Tridentinum, sess. XXIV, c. XVI, de R. — Si tamen Episcopo datus sit ab Apostolica Sede Vicarius, is etiam illo mortuo, officium retinet. V. De Petra, *Const. Apost. ad Const.* 2 Leonis IX, sect. V, n. 42.

⁵ Benedictus XIV, *De Syn. Dioc.*, l. II, c. IX.

⁶ V. Ventriglia, *Praxis rerum notabilium præsertim fori Ecclesiastici*. — Marchetti, *Praxis Vicarii Capitularis*. — Ferraris, *Biblioth. Can.*, v^o Vicarius Capitularis, Sedes vacans.

quia ei Canones modum constituerunt. Hinc non visitat monasteria exempta¹; non confert beneficia specialiter uni Episcopo reservata²; non concedit non arctatis dimissorias, nisi post annum luctus³; non dat Indulgentias⁴; neque potest facere quæ sunt ordinis Episcopalis, etsi ad ea gerenda vocare possit exteros Episcopos. Item prohibetur aliquid innovare: ideo non potest de juribus Ecclesiæ detrahere, bona Ecclesiastica permutare, dividere, alienare⁵. Tandem tenetur futuro Episcopo de administratione rationem reddere, et, si deliquerit, potest ab ipso puniri⁶ (H).

§ II. — De obligationibus Canonicorum.

456. Q. 1. Quænam sunt Canonicorum obligationes?

R. Canonicorum obligationes tres notantur præcipuæ:

Sollicitudo chori, residentia, Missa perennis.

1. Ut Missam unam quotidie celebrent in cantu, et applicant pro fundatoribus et Ecclesiæ benefactoribus in genere, a qua quidem neque immemorabilis consuetudo excusat: idque sane sub gravi præceptum est, cum res gravis sit. Ita Benedictus XIV Constitutione *Cum semper*. Ita pluries S. C. Congregatio statuit; ac ultimo Leo XII a Capitulo Cenomanensi consultus eo sensu respondendum esse jussit: Missæ porro omnes Canonici interesse debent⁷. Hebdomadarius autem vel is cui onus inest Missæ conventualis, die quo Episcopus pontificaliter celebrat, illam dicat lectam; S. C. C. 12 nov. 1851.

2. Ut omnes choro intersint ad psallendum, statis horis: *Omnes compellantur*, inquit Tridentinum, *in choro ad psallendum instituto hymnis et canticis Dei nomen reverenter*,

¹ Tridentinum, sess. xxv, *De Regul.*, c. ix. — ² Cap. IIIa 2, ne Sede vac.

³ Cap. *Cum nullus 5 de temp. ord.* — Ceterum vide dicenda *De Ordine*.

⁴ Benedictus XIV, *loc. cit.* — ⁵ Innocentius III, c. *Novit ille 1, Ne Sede*.

⁶ Tridentinum, sess. xxiv, c. xvi, de R.

⁷ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, 514. Imo aliquoties canonici tenentur ad plures missas celebrandas eadem die, ut in rogationibus, in vigiliis, etc. — V. Benedictus XIV, *Notificazione* cvii, Quartus, Meratus, etc.

*distincte, devotèque laudare*⁴. Unde in sententia veriori mortaliter peccant qui absunt notabiliter ultra dies permisos; nam assistentia est de primaria institutione beneficii ipsius. Errant ergo Canonici illi, qui se tutos in conscientia putant, quia si ad libitum et sine causa absunt a choro, distributiones etiam amittunt; obligatio enim chori est a distributione ipsa independens: est tamen commune, tres vel quatuor dies non constituere materiam gravem. Canonici vero, qui sine justa et gravi causa non intersunt choro, distributiones lucrari non possunt, etiamsi consocii eas iisdem condonent: hanc pœnam expresse statuit Tridentinum.

Insuper in delinquentem statuit: *Primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ ac residentia fecit suos. Quod si iterum eadem usus fuerit negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit. Crescente vero contumacia, contra eos juxta sacrorum Canonum Constitutiones procedatur*, nempe expolientur tertio anno ipsis beneficiis. Ubi notandum, esse quidem pœnale, quod debeant privari dimidiis vel omnibus fructibus, et ideo non ante sententiam solvendis. Sed distributiones, et fructus absentia respondententes, statim amittuntur; nam residentia est conditio, sine qua nemo illa facit sua.

3. Ut resident in propriis Ecclesiis, cum revera talis sit canonicalium beneficiorum natura. *Non liceat*, ait Tridentinum, *vigore cujuslibet statuti aut consuetudinis ultra tres menses ab iisdem Ecclesiis quolibet anno abesse, salvis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt*²: et postea in non residentes pœnas decernit⁵. Ubi notandum non omnes simul Canonicos abesse

⁴ Sess. xxiv, c. xii, de R. Et cap. *Pervenit ad nos*, xxviii, de R. Gregorii IX. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 675; et l. IV, n. 129. Et *Homo Apost.*, tract. XIII, n. 51. V. it. *De Parochiis*.

² Sess. xxiv, c. xii, de R.

³ Hinc a Laurenio, Lottario, Pickler, etc., residentia definitur: *Præsentia personæ, seu commoratio assidua in loco beneficii, seu apud Ecclesiam, ad effectum illi personaliter serviendi*. Quod quidem est ipsi Tridentino conformius; supra enim citatis verbis duo videntur absolute Canonicis præscribi et residentia in loco et interessentia choro. Sunt tamen qui cum Scarfantonio tenent Canonicos curam animarum non habentes

posse, diebus permissis; nam vacationes conceduntur Canonicis, non Capitulo: unde Ecclesia convenienti servitio nunquam est destituenda. Quot autem simul abesse possint, si agatur de canonicis cathedralibus, relinquitur arbitrio Episcopi et Capituli; si de aliis, S. C. C. censuit eos abesse non posse ultra tertiam partem uno tempore. Tamen Ceccoperus restringit ad quartam partem, et asserit id decisum.

457. Q. 2. *Quænam sunt justæ causæ, quæ excusant a choro?*

R. Præter menses unicuique Canonico a Tridentino, vel consuetudine permissos, tres sunt constitutæ causæ a Bonifacio VIII¹, quæ excusant a chori assistentia, quin fructus præbendæ amittantur aut distributiones: sunt nempe infirmitas, rationabilis corporis necessitas, et Ecclesiæ utilitas.

1. *Infirmitas*, si sit gravis vel gravis fieri possit per accessum ad Ecclesiam: excusantur etiam qui propria culpa infirmitatem contraxerint, ut cum commune docet Concina, quia indistincte lex excusat infirmos; et hoc etiamsi quis data opera in morbum se conjecerit, ut absit e choro, prout probabile putat idem Concina, etsi aliunde graviter peccet; quia lex non ad intentionem, sed ad infirmitatem respicit.

2. *Rationabilis corporis necessitas*, sub qua intelligitur timor cujuscumque gravis damni in vita, honore aut bonis. Unde non privantur neque distributionis qui domi morantur ad medicinam sumendam, ad venam scindendam; item qui proficiscuntur ad balnea, causa salutis; item qui ab hostibus capiuntur, aut patiuntur injustum exilium vel carcerem; item probabilius currit de absente ob metum belli vel pestis grassantis in loco beneficii.

3. *Ecclesiæ utilitas*, si sit gravis, judicio Episcopi vel Capituli, et sit ecclesiæ propriæ, vel universalis aut totius diocesis. Hac ratione habetur ut præsens canonicus qui mittitur ab episcopo ad visitanda limina Apostolorum; duo canonici qui comitantur episcopum ad eadem limina: accessus autem,

posse diu noctuque moram trahere extra locum proprii beneficii, modo horis congruis accedant ad Ecclesiam pro servitio. Et Zamoni hac de re profert declarationem S. C. C. 28 febr. 1795.

¹ Cap. unic., *De Cler.*, non resident. in 6.

mansio, et regressus hujus visitationis est trium mensium. Item excusatur canonicus missus ad Concilium provinciale tanquam theologus, canonista aut procurator Capituli; item canonici et beneficiati absentes a choro, ut assistant episcopo solemniter in civitate celebranti. Tandem habentur uti præsentibus Vicarius Capitularis¹; item Canonicus Curatus, dum tamen in Parœciæ cura versatur; item Pœnitentiarius, dum in sua Ecclesia confessiones audit. Item Theologus die, quo fidelibus sacram Scripturam exponit, cujus quidem expositionis gravissima obligatio præteriri nequit omnino tuta conscientia, vel aliud opus substitui (sine Pontificia licentia), hodie maxime, cum adeo necessaria evaserit ad retundendam malorum audaciam: *Qui* (dicente Pio IX Encyclica *Quibus quantisque* 20 apr. 1849) *hæreticorum hominum vestigiis inhærentes, suprema auctoritate omnino despecta, plane non dubitant sacrarum Scripturarum verba, testimonia, sententias privato, proprio, pravoque sensu invocare, interpretari, invertere, detorquere* (I).

458. *An (quæres) suæ obligationi faciant satis Canonici, qui choro intersunt, sed minime canentes, vel canentes vocentur tantum submissa?* Canonici qui cum aliis non psallunt, etsi recitent Psalmos submissa, non satisfaciunt choro, neclucrantur distributiones, neque fructus præbendæ respondent. Servitium enim chori in eo consistit, ut Clerici convenient simul ad psallendum². Idque definitum est a Benedicto XIV, 1744, Bulla *Cum semper*; et 1748 alio Brevi declaravit, contrariam consuetudinem abusum et corruptelam³. — Aliter esset, ut docent valde probabilior et communius Concina, Lessius, Salmanticenses, Sanchez, Suarez, etc., siquis choro

¹ Hæc in re sunt etiam inspicienda uniuscujusque loci statuta, consuetudines, vel privilegia. — V. Benedictus XIV, *De Syn.*, l. XIII, c. ix; et maxime *Notificatione* cvii, ubi de singulis canonicorum obligationibus eruditissime more suo. — Pavone, *Spicilegio*, ecc., nn. 115 et 226. — L. Ferraris, *Biblioth. Can.*, etc., v^{is} Canonicatus, Canonicus, a. 9; Absens, Residentia, Insignia, Distributiones, Punctator, Capitulum, Cappa, Collegium. — Bouix, Scarlantonius; et plura apud Bouvier, *De Ordine*.

² Clement., l. III, t. IV, *De Cel. Missæ*, c. i. Et Tridentinum, sess. xxi, c. iii; et xxii, c. iii, de R.

³ V. Synodus Novariensis, p. 175 et seq.; quoad speciales obligationes